

Na de Tweede Wereldoorlog heeft de Nederlandse samenleving vele veranderingen meegemaakt, vooral op religieus gebied. Enerzijds door afname van het kerkbezoek en het lidmaatschap van een christelijke kerkgemeenschap, anderzijds door de opkomst van nieuwe religies. Deze neergaande lijn in het kerkbezoek heeft natuurlijk ook gevolgen voor de gebouwen. Het wordt steeds moeilijker om met een gering aantal zondagse bezoekers een gebouw in goede staat te houden. De kosten wegen niet langer op tegen de baten en vele kerken verkeren dan ook min of meer in zwaar weer.

Hoe anders was dit vroeger, hoe veel strijd er is geleverd om een kerk te mogen bouwen en te behouden, hoe men werd gedwongen om een andere religie te aanvaarden. Zo is het ook de Martinus Kerk in Markelo vergaan. Aan de hand van de archieven hebben we getracht in onderstaand artikel in grote lijnen de geschiedenis van de Markelose kerk weer te geven. Voor de toekomstige generatie ligt de taak om de kerk in Markelo te behouden.

Onderdrukking en kerstening

De bewoners van Twente werden tot omstreeks 765-770 nog tot de heidenen gerekend zodat het bijna zeker is dat er voor die tijd in Markelo geen kerk heeft gestaan. In het jaar 768 wordt Karel de Grote, samen met zijn broer, koning van het Frankische rijk.

In datzelfde jaar trekt de uit Engeland afkomstige missionaris Lebuïnus de IJssel over. Hij is waarschijnlijk de stichter van de

eerste kerk te Deventer. Pas nadat Lebuïnus vanuit Deventer zijn bekeringswerk in Overijssel begon is er, althans op papier, sprake van christendom in Salland en Twente.

In 772 begint Karel de Grote zijn machtsgebied uit te breiden en onderwerpt de Friezen in Oosterlauwers Friesland (het gebied ten oosten van het riviertje 'Lauwers'; ongeveer de huidige provincie Groningen en Drenthe) waarna hij een lange strijd gaat voeren tegen de Saksen.

De kerstening van de Saksische heidenen verloopt zeker niet zonder slag of stoot. Zo wordt de kerk die Lebuïnus in Deventer laat verrijzen tussen 770 en 780 tot tweemaal toe vernield door groepen heidenen. De definitieve onderwerping van de Saksen door Karel de Grote gebeurt in 777. De Franken kerstensen de Saksen met veel geweld. Ze worden gedwongen om tot het christelijk geloof over te gaan.

Karel de Grote wilde dat alle Saksen christen werden, en voelde zich daarom genoodzaakt oorlogen te voeren. Een verklaring voor het gedrag van Karel zou kunnen zijn dat hij het niet kon verdragen dat zijn onderdanen niet hetzelfde geloof hadden, terwijl hij zijn macht

Kerk

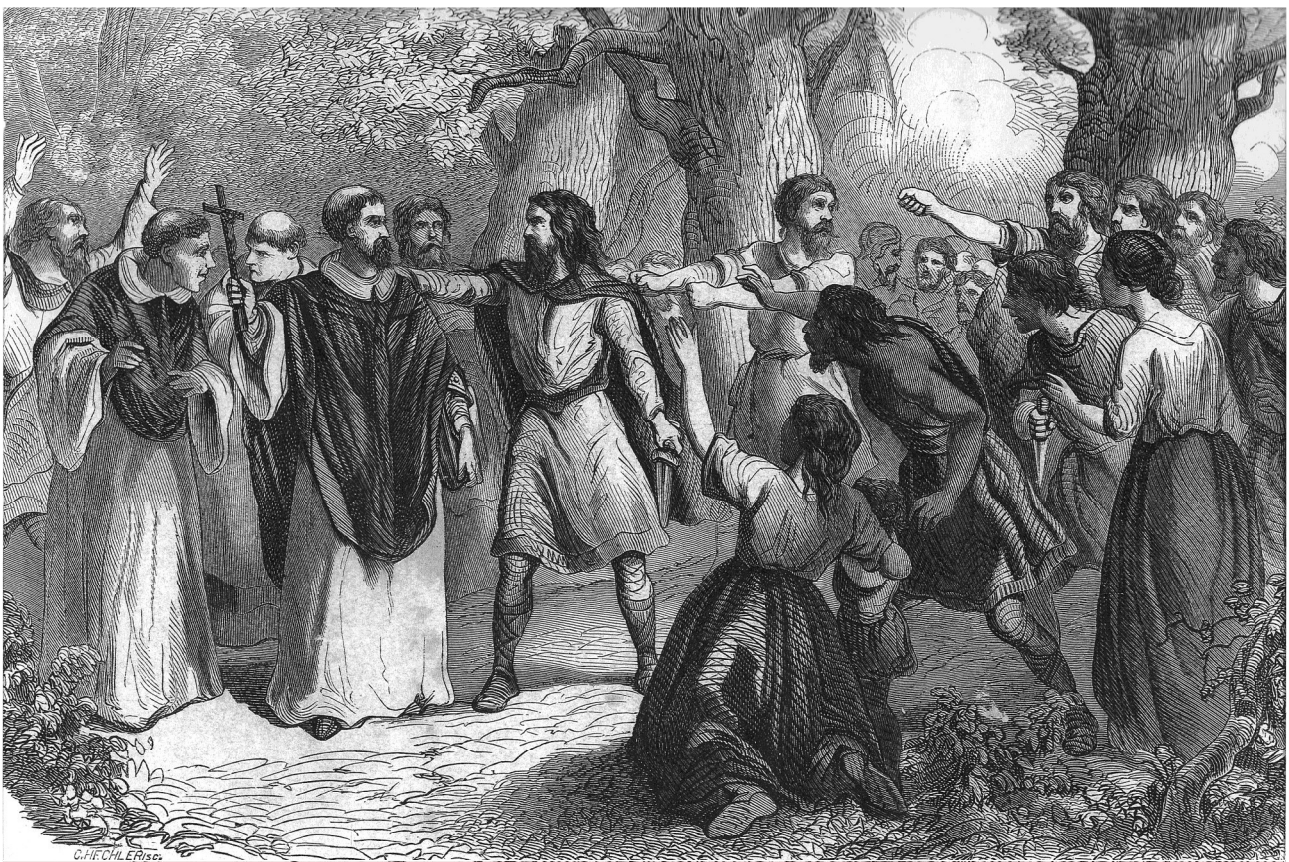
Martinus

De

als door God gegeven beschouwde. De opvatting dat godsdienstig geloof een persoonlijke levenskeuze is, paste niet in deze zienswijze. Hij liet iedereen vermoorden die weigerde gedoopt te worden, vlees at in de vastentijd, een dode of een heks verbrandde.

Hoewel op het beoefenen van heidense rituelen de doodstraf stond, bleef het nieuwe opgelegde christelijke geloof toch nog ruimschoots doorspekt met oude heidense gebruiken. Zo vormen paasvuren en oogstfeesten nog steeds prominente overblijfselen

waren het doorgaans zendelingen of de lokale adel die het initiatief namen tot de bouw van een kerk. Het feit dat de bisschop tijdens zijn visitatiereizen in het Twentse land zitting hield op de Markeloseberg geeft natuurlijk geen zekerheid over het exacte bouwjaar van de Markelose kerk, maar algemeen wordt aangenomen dat deze al omstreeks het jaar 800 gebouwd moet zijn. Men gaat er vanuit dat Deventer, Markelo en Oldenzaal tot de oudste kerkelijke centra in deze omgeving behoren. De Markelose kerk

'Lebuinus op den landdag der Saksers'
Klaarblijkelijk was er veel overredingskracht nodig om 'de Saksers' te bekeren.

uit dit vroege verleden.

De steun van de Saksische adel voor de verbreiding van het christendom door Lebuinus en diens medewerker Marcellinus (Marcellis) resulteerde er uiteindelijk in dat het kerkelijk gezag van het bisdom Utrecht zich uitstreckte tot over de IJssel.

Was er eenmaal sprake van een parochie, dan

bestond in ieder geval voor 1224, omdat de eerste schriftelijke vermelding uit dat jaar stamt. Vóór dat jaar besloeg de parochie de buurtschappen Markelo, Stokkum/Beusbergen, Herike en Diepenheim. Uit een oorkonde van 1224 valt op te maken dat Diepenheim vanaf dat jaar werd losgemaakt van Markelo en daarmee een zelfstandige parochie werd.

Afscheiding

De oorkonde is gedateerd 29 december:

Anno MCCXXIII, des Sondachs nae Kerstmisse. De bisschop van Utrecht Otto von Lippe verklaart in de oorkonde dat hij op verzoek van zijn naamgenoot Otto, graaf van Diepenheim en diens echtgenote, wegens de

Pentekening van de oude kerk

moerassige bodemgesteldheid tussen Markelo en Diepenheim, laatstgenoemde plaats heeft afgescheiden van de parochie Markelo.

De parochiekerk Diepenheim ontvangt de rechten van doop, biecht en begrafenis en zal bestaan uit de grondgebieden van kasteel Diepenheim en het huis Donckeloe, met als grens, de lijn tussen de erven Westerflie-Hogelaer-Ageslaer-de Watermolle-Donckeloe. Otto (graaf van Dahlen en heer van Diepenheim) verplicht zich tot een rente van 6 mud rogge uit het erf Wolberinck in Stockum waarmee aan hem en zijn nakomelingen het collatierecht (het recht om kerkelijke functies te vergeven) sal toekomen, mits een aan te stellen pastoor (plebaan) telkens aan de aartsdiaken zal worden voorgedragen.

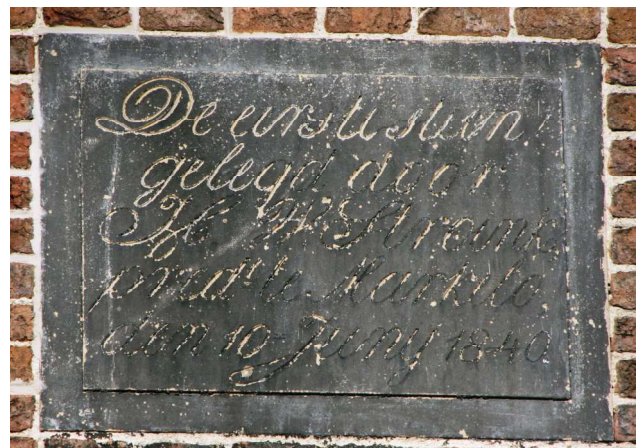
Daarna vervolgt de oorkonde onder andere met een beschrijving van de verdeling der opbrengsten tussen de pastoors van Diepenheim en Markelo. De hieruit

voortvloeiende financiële banden bleven eeuwenlang bestaan. Nog in het midden van de 19e eeuw rustte er op diverse Diepenheimse boerenerven de plicht om in de vorm van miskoren (*Miskoorn* of *miskoren* was een jaarlijkse afdracht van graan waarmee in het onderhoud van pastoor of predikant en de koster werd voorzien) en tienden (Een *tiende* (tiendrecht en tiendenrecht) is een vorm van winstbelasting, waarbij men een deel van de opbrengst dient te betalen) bij te dragen aan het inkomen van de Markelose predikant en koster. Tot die tijd was het niet ongebruikelijk dat de pastoor middels lichamelijke arbeid voor tenminste een deel van zijn inkomen zorgde. Soms waren de pastoors beter thuis in het boerenbedrijf dan dat ze kennis hadden van het Latijn. Het kwam zelfs voor dat ze amper konden lezen en schrijven. Belangrijkste bron van inkomsten, zowel voor de kerk als voor de predikant, vormden lange tijd de pacht opbrengsten uit landerijen en boerderijen.

Uit de kroniek van Huis Diepenheim valt op te maken dat men ten tijde van bovengenoemde akte zeer te spreken was over de toenmalige Markelose priester Everhardus. Het was volgens de kroniek een man "van subtijlen verstande, een goed scribent [schrijver] en liefhebber der boeken".

Gedaanteverwisselingen

De Markelose kerk heeft in de loop der tijd de nodige gedaanteverwisselingen onder-

De eerste steen, gelegd in 1840, van de herbouwde kerk. Deze steen zit aan de kant van de supermarkt en hoog, bijna tot aan de onderkant van de dakgoot

gaan. Het kerkgebouw zoals het er nu staat is op 29 augustus 1841 ingewijd door Dominee Stroink. Met de bouw ervan was het jaar ervoor begonnen door aannemer Eikenaar uit Raalte, die daar zestienduizend gulden voor in rekening bracht.

Vóór die tijd stond er op dezelfde plaats een kerkgebouw dat vanuit architectonisch oogpunt op z'n minst ongewoon genoemd kan worden. Het bestond namelijk, naast een kerktoren, uit twee totaal verschillende delen. Het westelijke, tegen de toren gebouwde deel, de zogenaamde "*oole kaarke*", was een laag gebouw met een eenvoudige planken zolder. Het andere,

Kerk en toren in 1950.

nieuwere deel, richting Grotestraat, werd de '*nieuwe kaarke*' genoemd. Dit was niet alleen hoger maar ook geheel overwelfd.

De oude kerk zou van oorsprong stammen uit de periode voor 1200 en was gewijd aan de Heilige Martinus.

Het nieuwere deel werd waarschijnlijk gebouwd in het midden van de vijftiende eeuw. Omdat Markelo in 1457 grotendeels is afgebrand, ligt het voor de hand aan te nemen dat bij die brand ook de kerk de nodige schade heeft opgelopen, waarna ze voor een deel opnieuw gebouwd moest worden. De huidige kerktoren stamt eveneens uit die tijd.

Hoog bezoek

Kort na het uitbreken van de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) maakte de bisschop van Deventer, Aegidius de Monte in opdracht van Alva een visitatiereis door zijn bisdom. Markelo was al van oudsher bekend met bisschoppelijk bezoek; in de tijd dat bisschoppen zich persoonlijk bemoeiden met rechtspraak en bestuur hielden zij regelmatig zitting op de Markeloseberg. Ook later, toen de macht van de adel toenam bleef nog lange tijd de traditie bestaan dat nieuwe bisschoppen werden ingehuldigd op de Markeloseberg. Uit het visitatiebezoek van Aegidius valt op te maken dat zijn rondreis hem in 1571 in Markelo bracht. Hij werd er ontvangen door pastoor Gerardus Schelinck en de kapelaans Henricus Korten en Everhardus Splinter. Hermannus Visser bleek te fungeren als koster en als opzieners werden genoemd Lambert Rossinck, Lambert Bruijtgen en Arend Duyking.

Reformatie

Niet lang na dat bezoek van de bisschop was het voor een groot deel gedaan met het roomse geloof en de Spaanse overheersing in de Nederlanden. In 1580 kozen Ridderschap en Steden van Overijssel voor de Staatse (protestantse) kant.

Overigens namen de gelovigen het in de praktijk niet zo nauw met de overgang naar de nieuwe zielszorg. Het was de classis dan ook een doorn in het oog dat veel Twentenaren op bedevaart bleven gaan naar de zogenaamde heilige bloedkapel op De Hulpe in Markelo. Bovendien waren de

Spanjaarden erin geslaagd met de herovering van Oldenzaal in 1605 een soort bruggenhoofd te slaan waarmee verloren geloofsterrein terug werd gewonnen. In een poging het roomse gevaar te keren benoemde de Deventer classis in 1612 predikanten in zowel Delden, Goor als Markelo.

Het einde van de Tachtigjarige Oorlog in 1648 betekende formeel ook het einde van het katholicisme in de noordelijke Nederlanden. Frappant is dat, als vanaf de Franse tijd (1795) de vrijheid van godsdienst zijn intrede doet, de uiteindelijke scheidslijn tussen het hervormde geloof en het katholicisme vlak ten oosten van Markelo en Goor blijkt te liggen.

Grote brand

In de zomer van 1730 werd Markelo, evenals in 1457, geteisterd door brand. Ditmaal raakte vooral de kerktoren zwaar beschadigd. Niet alleen het houtwerk en het bovenste deel van haar muren vielen ten prooi aan de vlammen, ook de klokken uit de toren kwamen naar beneden en raakten onherstelbaar beschadigd. Verder liep ook het tegen de zuidzijde van de kerk aangebouwde schooltje schade op. School is een nogal flatteuze benaming voor iets wat weinig meer was dan een afdak van 6 bij 12 meter. Toch heeft het tot 1827 dienst gedaan; toen werd het afgebroken en vervangen door een nieuwe school achter het huidige Tweewieler-centrum.

De schade bleef echter ook ditmaal niet beperkt tot de kerk; maar liefst twintig huizen en zes schuren gingen eveneens in vlammen op. Het inferno van 1730 moet diepe sporen hebben achtergelaten in Markelo; alleen al het herstel van de schade aan de kerk liet door geldgebrek jaren op zich wachten. Het benodigde geld was voor de zwaar getroffen inwoners bij lange na niet op te brengen. Vandaar dat het kerkbestuur een paar

maanden na de brand haar toevlucht nam tot een 'Smeeckschrift'.

Smeeckschrift

Den 31 July 1730

Edelmogende Heeren Ridderschap en Steden de Staeten der Provintie van Overijssel Vaeders des Vaederlands ende Voetster Heeren van Godts Kercke.

Mijne Heeren,

De Kerckenraed van Marckelo versoeckt verloff om met dit haer Smeeckschrift te mogen naederen tot de tafel van U Edelmogende en voor U EdelMogende open te leggen dien Swaeren Ramp die onse Kerckdorp Marckelo op den 26 Jul. deeses jaers 1730 getroffen heeft door een onverhoopte hevige Brand, waerdoor in een korte tijd niet alleen ten eenenmael verslonden sijn twintig huisen en ses schuiren, sonder dat die Ongeluckige ijets van aengelegentheydt uyt haere huisen hebben kunnen bergen, Maer waerdoor oock Kerck en School veel sijn beschaedigt, ende de Toorn geheel aff en uytgebrand is, soo dat oock de Klocken mede sijn tenedergestort, in stucken gevallen, ende ten eenenmael onbruickbaer gemaect. Dewijl nu onse Gemeente niet in staet is om dien Schaede aen Kerck, Toorn, School, en Klocken veroorsaect wederom te herstellen, off oock ijets van Consideratie [=inschikkelijkheid] toe te brengen tot soulaes [=dragelijk maken] van die ongeluckige, die door dien brand haere Huisen en welvaeren verloren hebben, soo vinden wij ons ten uijttersten genootperst in deesen dringenden nood, onse toevlugt te nemen tot U EdelM. met onderdaenigst versoeck dat U EdelM. als vindende hier het Regte voorwerp van waere Barmhertigheijt, haere Herten en Handen gelieven t'ontsluiten, en, volgens haere gewoone Goedheijt, middelen te beraemen, waer door wij in onsen Nood ondersteunt mogen worden, en die geleden schaede merckelijk gerepareert ende vergoedet. t Welck doende sullen Uw EdelMogende een werck van Barmhertigheijt, doen, het welck Gode ten Hoogsten sal aengenaem sijn, en gensins

onbeloond sal blijven.

Sam. Sertorius, Pastor Willem Welmers als olderijnck, Jan ten Heckhuis als olderinck, Jan Dickiink als ouderlijnck, Wolter Snellijnck als diajaeken en Egbert Roesijnck als diaken.

De opbrengst van dit Smeeckschrift bedroeg slechts driehonderd gulden in de vorm van toezeggingen; ruimschoots onvoldoende voor het herstel. Het lijkt erop dat al deze ramspoed resulteerde in een alles overheersende, berustende verslagenheid, want het duurde vervolgens zes jaar voordat men weer schriftelijk durfde aan te kloppen bij deze potentiële geldschieters. Ditmaal met het verzoek om de markegrond te laten verkopen en met de opbrengst hiervan de toren en kerkklokken te vernieuwen.

Grondverkoop

Den 4 July 1737

Edele Mogende Heeren Mijn Heeren Ridderschap en Steden, de Staten van Overijssel.

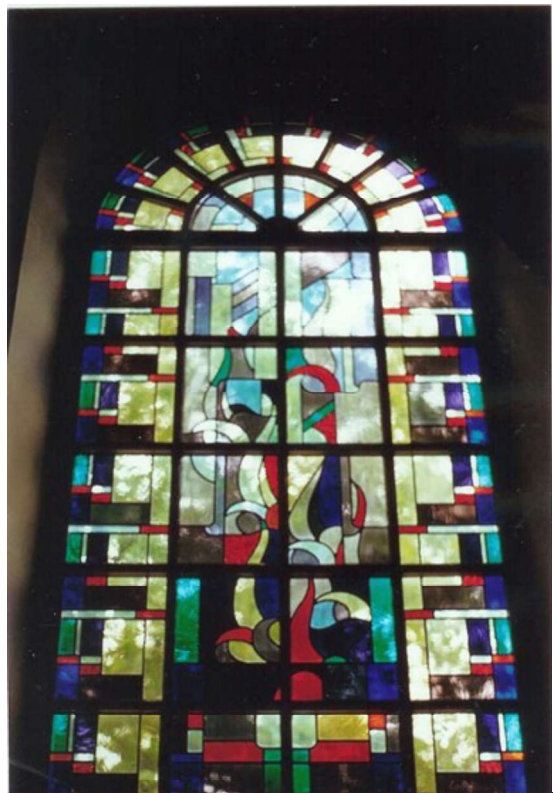
*Vertonen met het uitterste respect, die ingesetenen van drie Boerschappen, als Markel, Stockem en Herke en Dorp Diepenheim alle behoorende zijnde onder die karke van Markelo hoe dat op des 26 Julius 1730 tot Markelo het houdwerk van den tooren aldaar te groonde toe is afgebrant waar door die klokken, en het kloekenslag, alle te samen, te niete sijn gegaan of dan gebroocken, soo dat wij van den tijd af, dat nu soo na bij seven jaar geleden is dat men sonder geluijt des sondages, te karken heeft moeten gaan omme Godes woort te hooren soo dat die veere af gelegene niet op bequame tijd te karke heeft kunnen komen, den eenen kome te vrog en den anderen te laate, omme dat niet en is, daar op tijd na kan gereguleert worden, en verders soo heeft men die Dooden ten karckhoove moeten brengen, sonder eenig geluijt, dat anders op alle plaasen gebruikelijck is, geluijt te worden, wanneer een Doode ten karckhoove gebracht worde.
Enz.*

Of men deze constructie zelf bedacht had, dan wel ingefluisterd had gekregen door de ‘Edele Mogende Heeren’ is niet na te gaan. Feit is wel, zo blijkt uit de kerkelijke archiefstukken, dat er door dit schrijven ineens schot in de zaak kwam. Al een

maand na deze brief zijn de Heeren bereid gevonden de voor de reparatie benodigde gelden voor te schieten.

Aanbesteding

Anno 1737, 17 Augustus zijn de Goetheeren van Markel, Stockum en het Dorp Diepenheim zoo verre onder de kerke van Markel behoort op de convocatie van den Heere Drost van Twente, hiertoe door de Ridderschap en Steden gelast, bijnnen de Kerke van Markel vergadert geweest; als wanneer goetgevonden is na lectieve [voorlezing] der Acte van convocatie tenderende[bedoelde] ten einde door de samentlijke Goetheeren proquotie [vooraandeel] de toren van de Markelse

Eén van de twaalf glas-in-lood ramen.

Kerke met den eersten mogte worden in behoorlijke forme herstelt, de reparatie te demanderem [toevertrouwen] aen die zelve Heeren wel daartoe bereits in het jaar 1731 zijn gecommiteett [toevertrouwd] geweest met naemen uit Markel de

Heer van Stoevelaer en Jordens (Deventer), uit Stokkum de Heer van 't Weldam en uit het dorp Diepenheim de Heer Landrentmeester, zullende de zelve op den 20 naastkomende wederom bij malkanderen komen om de conditien en voorwaarden nader te reguliren [regelen] en den tijt der aanbestedinge te fixeren [vast te stellen]...
Enz.

Om de voorgeschoten bedragen te kunnen terugbetalen moesten de marken Stokkum en Markelo vanaf 1750 overgaan tot de verkoop van gemeenschappelijke markegrond. Over het algemeen verkocht men dié grond die de boeren in de loop der tijd reeds clandestien in gebruik hadden genomen. Daarnaast moesten ook de boeren die een nieuw boerderijtje op de markegrond hadden laten verrijzen nu achteraf een aankoopbedrag voor de in gebruik genomen grond betalen.

Uiteindelijk heeft men er bij de wederopbouw van de kerktoren voor gekozen om het bovenste deel van de muren af te breken. Op de zo ontstane lagere toren werd een nieuwe spits gezet. Al met al liep hierdoor de totale hoogte van de toren terug van 25 naar 18 meter.

Stormschade

Ruim 100 jaar na de hiervoor beschreven brand, werd Markelo opnieuw zwaar getroffen, ditmaal door een storm. Bij deze novemberstorm van 1836 raakte de kerk vrijwel onherstelbaar beschadigd. Niet alleen waren alle pannen eraf gewaaid en alle ruiten gesneuveld, ook de muren vertoonden zorgwekkend grote scheuren. Blijkbaar was het geheel zo bouwvallig geworden dat men het niet verantwoord achtte er nog diensten te houden. Deze werden nu noodgedwongen in de school, die kort daarvoor, in 1827, gebouwd was, gehouden. Dit is men blijven doen tot de nieuwbouw van de kerk in 1841 gereed was.

Afgaande op een in het gemeentearchief gevonden schade-inventarisatie, moet de

storm van 29 november 1836 er één van orkaankracht geweest zijn. Honderdvijftig inwoners meldden schade te hebben geleden. De schade was even aanzienlijk als uiteenlopend.

Er waren huizen ingestort, vele muren en schoorstenen ontzet geraakt, duizenden dakpannen afgewaaid en honderden bomen ontworteld. De schade-inventarisatie maakt melding van:

- Ingestort: 12 huizen, 12 schuren, 10 schapen- schotten en 2 hooibergen,
- Zwaar beschadigd: 87 huizen, schuren en bergingen, 1 molen en 1 kerk,
- Omgewaaide bomen: 40 vruchtbomen, eiken, dennen, populieren en wilgenbomen,
- Verongelukt vee: 1 schaap.

Fondsenverwerving

Opnieuw moest men proberen voldoende financiële middelen voor de nieuwbouw van de kerk bijeen te brengen. Het kerkbestuur klopte hiervoor aan bij de marken Markelo, Stokkum en Herike. De marke Markelo was direct bereid een flinke bijdrage van 1.500 gulden te leveren. Vanuit de marken Stokkum en Herike bleek men in eerste instantie veel minder vrijgevig. Niet zo verwonderlijk als men bedenkt dat de marke Markelo in die tijd werd bestuurd door ingezetenen die tevens kerkvoogd waren. Stokkum en Herike daarentegen werden toen bestuurd door de baron van Twickel in diens hoedanigheid van erfmarkerichter. Pas toen de inwoners van Stokkum en Herike zich met een verzoekschrift tot Twickel hadden gewend, werd er een bijdrage gegeven van 800 gulden.

Relatief gezien waren dit echter geringe bedragen als men ze bijvoorbeeld vergelijkt met de 4.000 gulden die de synode bijdroeg en de opbrengst uit verkoop van bezittingen, zoals de bomen rond de Pastorie –goed voor 410 gulden– en boerderij Kerkemeyer in de Achterhoek die 4.300 gulden opbracht.

Bovendien ontving men een flinke subsidie van de rijks- en provinciale overheid ten

bedrage van 5.650 gulden. Zulke overheids-subsidies werden destijds verstrekt als het ontwerp ter goedkeuring werd voorgelegd aan de Koning, i.c. het ministerie van waterstaat. Aangezien waterstaat voor de nieuw te bouwen kerk zelf bestek en tekening maakte, was men bij voorbaat verzekerd van deze bijdrage. Dit was overigens een heel gangbaar verschijnsel, reden waarom men dit soort kerken ook wel waterstaatskerken is gaan noemen. De bij de nieuwbouw behorende consistoriekamer tegen de zuidgevel van de toren is rond 1900 door een nieuwe bredere ruimte vervangen.

Relikwie

Markelo is één van de oudste parochies van Twente. De kerk was evenals de kerk van Losser aan de Heilige Martinus (patroonheilige Sint-Maarten) gewijd. Vroeger was de kerk een bedevaartsoord, omdat er –zo wordt beweerd– een partikel van het Heilig Bloed werd vereerd. De classis verbood echter alle soorten van zogenaamde 'paapse afgoderij'.

De grotendeels nog katholiekgezinde bevolking die ook op bedevaart ging naar het Heilige Bloedhuis in de **Martinuskerk** waar een relik van het Heilige Bloed werd bewaard, werd op straffe van grote geldboetes gedwongen om niet deel te nemen aan deze "paapse" [rooms-katholieke] gewoonten. Het bleef in onze regio dan ook lange tijd woelig. Pas in latere jaren zou men meer en meer tot het protestantisme overgaan.

Bij het afbreken van de oude kerk heeft men in één van de muren een verborgen nis gevonden. Daarin lagen naast mensensbeenderen en een laag as, een ijzeren ring, een schaar en een stuk lood. In de classische verbodsbepalingen die destijds waren opgesteld werden echter ook genoemd een 'afgodische steen', muurschilderingen en het ex-voto van een 'geoffert wassen kint'. [*Een ex voto is een voorwerp –dikwijls 'in de vorm*

van'; hier dus een kind– geplaatst bij een altaar of een heiligenbeeld in een bedevaartsoord, als dank aan God of heilige voor een verkregen gunst] Omdat de nis zich op ooghoogte bevond, gaat men er vanuit dat het hier

om een relikwie gaat. Hoogstwaarschijnlijk stamt een en ander uit de beginperiode van het christendom in Markelo.

Financiering

Tegelijk met de bouw van de nieuwe kerk wijzigde men ook de financiële fundamenten onder de kerkelijke gemeente. De predikant kreeg een vast salaris en hoefde zich niet langer om zeer aardse zaken als pacht te bekommeren. Extra inkomsten werden verworven uit de verhuur van de zitplaatsen in de kerk. In de loop der tijd heeft de kerk haar inkomsten uit grondbezit sterk zien teruglopen. In eerste instantie verkocht men een groot deel van de landerijen omdat de rente over de opbrengsten hiervan meer opleverde dan de pachtsommen. Later ontstond door voortdurend stijgende uitgaven een zorgwekkende financiële situatie. Begin 20^e eeuw was het grondbezit teruggelopen van ruim honderd naar slechts enkele hectares en ook het bezit aan geld was minimaal.

Tot overmaat van ramp constateerde men in 1926 lekkage aan het kerkdak. Opnieuw bleek restauratie noodzakelijk. Dat men daar pas in 1932 mee kon beginnen zegt alles over de weinig rooskleurige financiële situatie. Uiteindelijk is de gehele bovenpartij van de kerk vernieuwd; er kwam een nieuw plafond van grenenhout en een nieuw dak met rode pannen. Bovendien werd een nieuwe lambrisering van beukenhout aangebracht en de vensters werden voorzien van glas in lood ramen. In Vrede en Blijdschap,

het maandblad van de Hervormde Kerk, uit die jaren valt te lezen hoe getracht werd hiervoor geld in te zamelen.

Men kwam in de jaren dertig ook tot de conclusie dat er drastisch ingegrepen moest worden om de financiën op orde te krijgen. De oplossing werd gevonden in de instelling van een kerkelijke belasting. Alle lidmaten werden verplicht jaarlijks een bijdrage te betalen, waarvan de hoogte afhankelijk was van het belastbaar inkomen.

Deze verplichte bijdrage is in 1990 afgeschaft; de weerstand ertegen werd steeds sterker. De kerkvoogdij besloot daarom over te gaan op vrijwillige bijdragen.

Het restant van het vroeger zo omvangrijke vermogen is nu grotendeels geïnvesteerd in kerk en dienstgebouw, terwijl dankzij het verantwoordelijkheidsgevoel van de lidmaten, de vrijwillige bijdragen voldoende zijn voor alle kerkelijke activiteiten.

Klokken

Werpen we tot slot nog een blik in de kerk dan zien we, omhoog kijkend in het toren-

deel, drie klokken hangen. Van die drie is er nog een –de grootste– uit 1737. De beide andere klokken dateren van na de Tweede Wereldoorlog (1950). Tijdens de oorlog zijn de klokken als oorlogsbuit mee genomen door de Duitsers; slechts één ervan is teruggekomen en hangt nu dus weer in de Markelose toren.

Deze heeft als opschrift: *Casparis Konink me fecit MDCCXXXVII* (Casper Koning heeft mij gemaakt in 1737) en *Soli Deo Gloria* (alleen God zij de eer).

De twee andere hebben als opschrift: *Als stoere wachter in de toren, ben ik voor Markelo herboren.* (bedacht door H.J. Dollekamp) en een gedicht van Mevr. Wolberink-van Schooten: *Mijn plicht vervul ik voor het heden, Ik vervang de klok van het verleden, Maar wat de toekomst brengen moge, Weet alleen de aller Hoge.*

Interieur

Eveneens op hoogte bevindt zich het orgel, dat in 1861 is gebouwd door de orgelbouwer Carl F. Haupt uit Oostercappeln bij

De nieuwe klokken zijn aangekomen. v.L.n.R: gemeentesecretaris A.P. Numans, burgemeester Jhr. Mr. A.J. de Beaufort en gemeentearchitect Chr. Aarsen.

Hannover. Het orgel is zowel in 1966 als ook enkele jaren geleden nog volledig gerestaureerd.

In het oog springend zijn de twaalf glas-in-lood ramen die dateren van de grote kerkrestauratie begin jaren dertig. Zij verbeelden bijbelse taferelen, te noemen: Het Paradijs, Een Knielende figuur, Het Brandend braambos, De Verhoogde slang, Het Offer, De Priesterkoning, Het Ontsprongen Rijs, De Geboorte, De Goede Herder, Het Kruis, Pasen en Pinksteren.

Het tijdschrift 'De Nederlandse Heraut' meldt in een aflevering van 1884 dat er ooit ook wapenborden in de kerk hingen. Ze vermeldden de sterfdata van Agnes van Ensse van Heeckeren (27 maart 1639) en haar echtgenoot Palick van Hoevell tot Westerflier (1 mei 1646).

Een inventarisstuk dat de tand des tijds wonderbaarlijk goed doorstaan heeft is het veertiende eeuwse doopvont. Dit gotische, achzijdige pronkstuk is gemaakt van gele

Doopvont uit de 14e eeuw

Bentheimer zandsteen en wordt nog steeds gebruikt!

~/~